

Fuglelivet på Jægerspris gods. Iagttagelser fra 1929 til 1952.

II. Hønsfugle (*Galli*) til Spætter (*Pici*)¹⁾.

Af VAGN HÖLSTEIN.

Agerhøne (*Perdix p. perdix* (L.)) yngler på Jægerspris; men antallet af ynglende par har svinget stærkt gennem årene. Efter ud-sættelse af nogle fra jagtrådet i 1931 modtagne par voksede bestanden kraftigt, således at her i 1933 fandtes mindst 20 flokke på distriktet; men trods en meget moderat beskydning dalede antallet stærkt i de følgende år og navnlig efter de strenge vintre i 1939/40–41/42 har bestanden været beskeden, så her i adskillige år ikke har været skudt en eneste. Fra 1949 synes en omend beskeden opgang at kunne spores. – Her, som alle andre steder i hvert fald på øerne, findes nu næppe en Agerhøne af rent dansk blod.

Vagtel (*Coturnix c. coturnix* (L.)). Den 7.10.1937 skød skovfoged A. NIELSEN en ♀ ad., som lå i det høje græs på strandbredden mellem Ballermosen og Isefjord. Han så kun dette ene eksemplar, som blev indlemmet i kontorchef A. KÖEFOEDS samling. I 1938 så samme skovfoged den 11.8. atter et eksemplar, som havde slået sig ned i en plante-skole i Slotshegnet umiddelbart nord for Jægerspris by. To gange fik hans hund fuglen på vingerne, inden den forlod planteskolen.

Trane (*Grus g. grus* (L.)). Det er navnlig om foråret, man ser Traner på træk over Jægerspris, hvilket fremgår af nedenstående optegnelser: 1930, 23.4.: 1 stod på en af Hovedgårdens marker, 28.4.: 2 stod på strandengen NØ. for skovfogedstedet i Studehaven; 1931, 4.5.: 5 trak over Fællesskoven fra V. mod Ø.; 1935, 7.4.: Ca. 90 trak mod N. over skovfogedstedet i Studehaven; 1941, 15.4.: Ca. 150 trak ved 16-tiden under højlydt trompeten over Studehaven mod NØ., 18.4.: Ca. 65 trak ved 13-tiden over Kohaven mod N.; også disse fugle trompetede stærkt, 9.–10.5.: 1 opholdt sig på strandengen NØ. for skovfogedstedet i Studehaven; 1942, 19.4.: En betydelig flok trak forbi min bolig mod N. og uden tvivl har det været denne flok, som et par timer senere blev set på strandengene mellem Nordskoven og Roskilde Fjord; 1945, 12.4.: Flere flokke trak i løbet af formiddagen over min bolig mod NØ.; kl. 14 talte jeg 35 i en; 1947, 30.3.: Kl. 13 fløj 4 forbi min bolig mod NØ.; 1948, 17.5.: 4 trak over Jægerspris Mølle mod N. og 1952, 18.3.: En flok trak trompetende over Kohaven mod N.

Som det fremgår af disse notater, synes hovedtræktiden at være de

¹⁾ Denne afhandlings første del findes i D.O.F.T. 47, 1953, p. 179.

tre første uger af april, idet alle betydelige træk er set inden for dette tidsrum, medens de iagttagelser, som er gjort senere, kun har omfattet enkelte eller få individer.

Om efteråret har jeg kun set Traner et år, nemlig i 1939. Den 12.9. foregik et livligt sydøstgående træk over Nordskoven, idet en flok på 60 og en på 25 blev set over Studehaven, medens en på 20 fløj over Fællesskoven. – Den 13.9. så jeg 18 Traner stå på en af Hovedgårdens marker, sikkert en flok, som var kommet med trækket dagen før. Denne flok, som jeg kravlede ind på ca. 100 m, bestod af 14 gamle og 4 årsunger. Disse unger var endnu betydelig mindre, end de gamle, og deres fjerklædning var helt rustfarvet. Da flokken omsider fik øje på mig, lettede den under højlydt trompeten af de gamle og hæs piben af ungerne og fløj mod NØ. ad Nordskoven til åbenbart for at slå sig ned på strandengen mellem skoven og Roskilde Fjord, og at disse fugle også rastede her den følgende dag, er sandsynligt, da 18 Traner blev set trækkende mod SØ. over Kohaven den 15. kl. 10.

Jomfrutrane (*Anthropoides virgo* (L.)). Som nævnt i dette tidskrifts 46. årg., iagttog jeg den 15.4.1952 et eksemplar af denne fugl på en eng i Ballermosen.

Vandrikse (*Rallus a. aquaticus* (L.)) har jeg hørt nogle få gange, dels på Louiseholm, dels på Christiansminde. Første gang, jeg blev opmærksom på dens tilstedeværelse, var den 9.5.1934. Da jeg om aftenen kom kørende i åben automobil i Studehavens sydlige udkant, kunne jeg tydelig høre Vandriksens karakteristiske stemme, skønt afstanden til den mergelgrav, hvorfra lyden kom, var mere end 600 m. De to følgende aftener lod den sig stadig høre; men om den fortsatte dermed, kan jeg ikke oplyse, da der hengik lang tid, inden jeg atter kom i nærheden af det pågældende sted. – Næste gang, jeg hørte denne fugl, var den 14.5.1935. Fra en mergelgrav på Christiansminde – fuld af store startuer – lød dens pyk-pyk-pyk i en uendelighed. Endelig hørte jeg atter en samme sted den 17.9.1943.

Hvorvidt de hørte fugle har ynglet her, er det vanskeligt at udtale sig om; men jeg anser det ikke for sandsynligt, da de pågældende to lokaliteter ikke har egnet sig som yngleplads for denne art.

Engsnarre (*Crex crex* (L.)). Om morgenen den 20.5.1933 meddelte daværende skovfoged GAD-SIMONSEN mig, at han hele natten havde hørt en mærkelig stemme fra en græsmark i nærheden af sin bolig i Studehaven. Han kendte ikke lyden og mente, at den muligvis hidrørte fra et eller andet insekt. Om formiddagen fik jeg lyden at høre og konstaterede straks, at det var en Engsnarre, som udstødte den og til yderlig bekræftelse derpå fik GAD-SIMONSEN fuglen at se den 21., da han lod sin hund jage den op. Efter disse to dage hørtes ikke mere til Engsnarren, så formodentlig har det drejet sig om en fugl på træk.

Grønbenet Rørhøne (*Gallinula c. chloropus* (L.)) er en særdeles almindelig ynglefugl, som i slutningen af marts eller begyndelsen af april befolker enhver mergelgrav på godsets marker og enhver større eller mindre sø i dets skove. I mergelgravene yngler aldrig mere end et enkelt par pr. grav, hvorimod de lidt større skovsøer godt kan huse flere.

I de mørke marts- og aprilnætter høres ofte det hårde *keck-keck-keck*-skrig fra Rørhøns, som trækker over med NØ.

Blishøne (*Fulica a. atra* L.). Selv har jeg aldrig konstateret Blishønens ynglen inden for mit iagttagelsesområde; men skovfoged A. SØRUP-SØRENSEN har meddelt, at han den 25.5.1937 traf et ynglende par i et lille mosehul i Fællesskovens vestlige udkant. Dog må dette tilfælde betragtes, som et isoleret fænomen. Nej, vil man se Blishøns her, skal man søge dem på Roskilde Fjord. I februar og navnlig i marts ligger Blishøns på fjorden i flokke på adskillige hundrede og fryser den til i denne periode, søger de til vågerne. – Om efteråret – navnlig i oktober – ses atter mange på fjorden, og de optræder nu i flokke, som er langt større, end om foråret. F. eks. har jeg den 17.10.1946 noteret: »At der i de to sidste uger har ligget en flok Blishøns på ca. 1000 på Roskilde Fjord«; og i 1952 var antallet af Blishøns på fjorden fra omkring nytår til lidt ind i april mindst 10000.

Strandskade (*Haematopus o. ostralegus* L.). Når man betragter et kort, f. eks. et målebordsblad, over den nordlige del af Horns Herred og ser de vidtstrakte strandengsarealer, som er beliggende mellem Nordskoven og Kohaven på den ene side og Roskilde Fjord på den anden, da vil man rent umiddelbart forestille sig, at disse engstrækninger må huse en righoldig bestand af ynglende vadefugle af forskellig slags; men desværre er forholdet et helt andet, idet sandheden er, at man skal lede efter strandengsarealer, som er fattigere på ynglende vadefugle, end dem, der hører under Jægerspris gods. Hvad grunden hertil er, er det vanskeligt at udtale sig om med sikkerhed; men det kan tænkes, dels at hverken engene eller fjordbunden langs disse byder de forskellige vadefuglearter tilstrækkelig gode ernæringsvilkår, dels at engarealerne er så smalle, at det nære naboskab med skovene og disses store bestand af ynglende rovfugle afskrækker vadefuglene fra at tage engene i besiddelse som yngleplads. Hvad enten grunden nu er den ene eller den anden, eller muligvis dem begge i forening, så er resultatet i hvert fald, at de forskellige vadefuglearter yngler i forbavsende ringe antal på Jægerspris og fra denne regel danner Strandskaden ingen undtagelse, idet her næppe yngler mere end en halv snes par og af disse findes de fleste på Øxneholm, nemlig 6–8, medens hele den ca. 10 km lange engstrækning langs Roskilde Fjord næppe kan opvise mere end 2–3 par, der som regel findes på strækningen mellem Stærgården og Dyrnæsmolen.

Om foråret ses de første Strandskader før eller senere i marts, hvil-

ket fremgår af nedenstående oversigt, som angiver dato for og antal af de tidligst iagttagne i en del af årene i perioden 1930–52:

År	30	32	34	35	36	37	38	44	45	48	49	50	51
Dato	6/3	29/2	3/3	13/2	15/3	17/3	8/3	26/3	18/3	18/3	26/3	19/3	25/3
Antal	1	1	2	1	2	4	2	2	1	4	2	5	1

Hvad angår Strandskadens levevis i yngletiden, da henvises for dennes, som også for Vibens, Præstekravens, Rylens og Rødbenens vedkommende til omtalen i min bog: Strandengens Fugle, 1935.

Vibe (*Vanellus vanellus* (L.)) er uden sammenligning den vade-fugl, som yngler talrigst inden for godsets grænser; men dermed være dog ikke sagt, at antallet af ynglende par er særlig stort, idet det nemlig næppe overstiger ca. 35 (i 1952). Af disse findes ca. 15 på strandengene og Øxneholm, ca. 5 på Ballermoseengen og resten – altså ca. 15 – på de tre gårdes dyrkede arealer. I de ca. 15 sidste år er antallet af ynglende Viber gået stærkt tilbage og det er i første række de dyrkede markers ynglepar, som er blevet færre år for år. Imidlertid er dette forhold ikke enestående for jægersprisområdet, men gælder, såvidt jeg har kunnet konstatere, hele Sjælland og, dersom sagen blev undersøgt til bunds, sandsynligvis også den øvrige del af landet. Grunden til denne tilbagegang må utvivlsomt tilskrives, dels den forøgede uro i yngletiden, som landbrugets stærke mekanisering har forårsaget på de dyrkede arealer, dels den forringelse af Vibernes levevilkår som den nu så hyppigt anvendte sprøjtning og pudring med giftstoffer til bekæmpelse af skadedyr- og planter, har ført med sig.

Om foråret ankommer de første Viber lige så ofte i sidste halvdel af februar, som i første halvdel af marts, hvilket fremgår af nedenstående oversigt over de først iagttagne Viber i 21 af de 23 iagttagesår:

År	30	31	33	34	35	36	37	38	39	40	41
Dato	8/3	14/3	6/3	3/3	21/2	12/3	17/2	26/2	9/2	25/2	9/3
Antal	4	4	12	set	2	flere	3	3	flere	1	3

År	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
Dato	22/2	14/3	27/2	19/2	17/3	9/3	16/2	22/2	13/3	4/3
Antal	set	7	set	50	set	1	7	2	hørt	10

Fig. 1. Tøbrudståge. Nordskoven.

Som det ses, optræder arten som regel kun i få eksemplarer fra første færd; men længe varer det ikke, før flere følger efter, og når vind og vejr er gunstig, ses adskillige flokke trække over mod NØ.

Allerede i juni – f. eks. den 19. i 1943 – begynder Viberne at optræde i mindre flokke; men i betydelig mængde ses de først fra slutningen af august, i hele september og i første halvdel af oktober og disse flokke består af trækgæster, som slår sig ned for kortere eller længere tid, inden færden går videre mod SV.

At få disse rastende flokkes afrejse at se, hører til sjældenhederne; men den 19.9.1943 lykkedes det for mig. Da jeg om eftermiddagen kom ud på strandene ved Roskilde Fjord, fik jeg øje på ca. 200 Viber, som dels stod og hvilede med hovedet under vingen, dels søgte føde langs fjordens kyst. Efter en halv times forløb lettede alle fuglene på en gang og begyndte at foretage flugtmanøvrer, idet de snart fløj i en tæt samlet flok, snart som et langt, bølgende bånd. Snart vendte de alle på en gang, så de hvide undersider glimtede i sollyset, snart kastede de sig nedad i et lodret styrt, så man kunne høre suset langt bort. Efterhånden steg de til meget stor højde og da de havde manøvreret frem og tilbage, op og ned i ca. 15 minutter, tog de pludselig retning mod SV. og forsvandt lidt efter lidt for mit blik flyvende i en uordentlig flok meget højt til vejrs.

Som regel forsvinder de sidste Viber inden udgangen af oktober; men enkelte gange har jeg set mindre flokke i begyndelsen af novem-

ber, hvorimod jeg her på stedet ikke har set nogen overvintre, selv om en mindre flok blev set så sent som den 27.12.1951.

Strandhjejle (*Squatarola squatarola* (L.)) kan ses såvel forår som efterår; men mine forårsiagttagelser er kun få, nemlig fra den 25.5.1932, da 1 trak over min bolig om aftenen, og fra den 30.5.1945, da 5 opholdt sig på engen ved Roskilde Fjord syd for Dyrnæsmolen. På efterårstrækket vil arten sikkert kunne iagttages hvert år, selv om jeg langt fra har notater fra alle de år, jeg har opholdt mig her. Fra nedtrækket stammer min tidligste iagttagelse fra den 18.7.1951, da en enlig fugl fløj over Kohaven mod SV. I august ses de fleste, og enkelte dage kan ret mange færdes på engene langs Roskilde Fjord; men også langs Isefjords kyst kan træffes småflokke. I september er kun enkelte efternølere tilbage og som et isoleret fænomen må den Strandhjejle betragtes, som jeg om aftenen den 5.12.1943 hørte fløjte ved Isefjord ud for Ballermosen.

Hjejle (*Pluvialis apricaria* (L.)) ses både forår og efterår noget oftere end foranævnte art og ligesom hos hin er mine iagttagelser af Hjejls forårstræk de sparsomste, idet jeg kun har notater fra tre år, nemlig fra den 8.3.1937, da nogle trak over, fra den 2.4.1946, da der blev hørt fløjt fra trækkende individer og fra den 18.2.1950, da 2 blev set flyvende over Christiansmindes marker. Dog er det måske mest rimeligt at betragte de to sidstnævnte individer som overvintrende.

Om efteråret er det navnlig i august Hjejlerne optræder – dog har jeg set en ung fugl så tidligt som den 26.7.1931 – og på denne årstid holder de gerne sammen med rastende vibeflokke, hvorfor det fortrinvis er på markerne, man skal søge dem. Antallet af Hjejler i disse vibeflokke overstiger som regel ikke 10–20, men den 15.8.1936 har jeg dog set det gå op til 50 på en af Louiseholms marker. Min seneste efterårsiagttagelse stammer fra den 19.10.1936, da 20 blev set sammen med viber på Christiansminde.

Almindelig Præstekrave (*Charadrius h. hiaticula* L.) har som ynglefugl udvist en mærkelig ustabil optræden. I de første af mine jægerprisår rugede ca. 10 par på Dyrnæsengen og dette antal voksede efterhånden således, at jeg både i 1943 og 44 opgjorde antallet til ca. 15 par; men så indtraf det mærkelige og uforklarlige, at denne yngleplads i realiteten blev opgivet fra 1945 at regne, idet den hint år kun husede et enkelt par og slet ingen i årene 1946, 47 og 48. I 1949 yngede der atter et par, som den 10.6. havde 1 flyvedygtig unge, men derimod ingen hverken i 1950, 51 eller 52. – Hvorfor Dyrnæsengen pludselig blev opgivet som yngleplads, er det umuligt at give nogen fyldestgørende forklaring på, da den for menneskelige øjne at se overhovedet ikke har ændret karakter i de 23 år, jeg har kendt den.

Fra 1945 har antallet af ynglende par inden for godsets grænser været minimalt, idet kun strandensarealet nord for Dyrnæsmolen

har huset 2–3 par, hvilket har været tilfældet så længe, jeg har kendt lokaliteten; og dertil kommer som et særsyn et par, som både i 1951 og 52 ynglede ved en oversvømmelse på en af Hovedgårdens marker ca. 1,5 km fra såvel Roskilde- som Isefjord.

Stor Regnspove (*Numenius a. arquata* (L.)) ses og navnlig høres ofte på træk såvel forår som efterår. Forårstrækket begynder omkring midten af marts (tidligste iagttagelse stammer fra den 18.3.) og foregår regelmæssigt til slutningen af april. Fra maj har jeg kun to iagttagelser nemlig, dels fra den 1.5.1950, da 4 stod på en sandrevle i Isefjord ud for Christiansminde Strandkrat, dels fra den 30.5.1944, da en enkelt opholdt sig ved Øxneholm. – Om foråret ser man de fleste, når de i mindre flokke trækker over mod NØ.; men det sker dog også ret ofte, at flokke på 5–20 individer slår sig ned for at raste en kort stund enten på de tørlagte sandklamper i Isefjord, eller på græs- eller pløjemarken. Også i de stille, disede marts- og aprilnætter høres jævnlig fløjt fra overtrækkende flokke.

Efterårstrækket begynder her, som andre steder i landet, allerede i juni, fortsættes i juli og afsluttes stort set i august. Min tidligste efterårsiagttagelse stammer fra den 20.6. og den seneste fra den 23.8. Medens forårsfuglene har travlt med at komme videre, giver efterårsfuglene sig god tid og kan dag efter dag træffes på samme græsmark eller vadende på det lave vand ved fjordenes kyster.

Lille Regnspove (*Numenius p. phaeopus* (L.)) ses sjældnere end dens store fætter og altid kun i enkelte eksemplarer og næsten altid som overflyvende, idet jeg kun en eneste gang har iagttaget en, som havde slået sig ned på godsets grund. Fra forårstrækket har jeg kun to iagttagelser, nemlig fra den 16.4.1945, da en trak langs isefjordskysten mod nord, og fra den 11.5.1949, da en trak over Fællesskoven. – På efterårstræk ses arten betydelig oftere, men dog har jeg langt fra iagttaget den hvert år, hvilket fremgår af følgende oversigt: 1931, 14.7.: 1 trak over Fællesskoven; 1934, 21.8.: 1 trak over min have; 1938, 24.7.: 1 trak over Kohaven; 1943, 18.7.: 1 trak over Dyrnæsengen; 1944, 1.8.: 1 trak over min have; 1950, 9.7.: 1 vadede i strandkanten ved Roskilde Fjord på Agerdysse; 1951, 2.8.: 1 kom trækkende sammen med 10–12 Store Regnspover over min have og 1952, 20.8.: 1 trak over Slotshegnet. Det er altid gennem stemmen, den trækkende Lille Regnspove røber sig.

Lille Kobberneseppe (*Limosa l. lapponica* (L.)). Hvorvidt denne fugl kan træffes på Jægerspris hvert år, tør jeg ikke udtale mig om, da jeg kun har set den i ny og næ med års mellemrum. Om foråret er den kun blevet bemærket to gange, nemlig dels den 10.4.1935, da nogle trak langs Isefjord mod nord, dels den 2.4.1950, da en enlig fugl i delvis sommerdragt vadede ved kysten af Roskilde Fjord lidt nord for Stærgården. – Om efteråret har arten optrådt noget tiere, nemlig den

11.8.1931, da en flok opholdt sig på Dyrnæsengen, den 29.7.1933, da 2 gl. fugle i sommerdragt vadede ved Øxneholm, den 9.9.1937, da en mindre flok gik på Dyrnæsengen og den 7.8.1941, da et betydeligt antal, hvoraf flertallet var gamle fugle, opholdt sig på samme engstrækning.

Sortklire (*Tringa erythropus* (Pall.)). Denne smukke klireart har jeg kun set to gange om foråret, nemlig den 9.5.1947 og den 22.5.1951, og begge gange har det drejet sig om enlige fugle, som gik ved en oversvømmelse på engen i Ballermosen. Fra efterårstrækket har jeg derimod flere notater om dens forekomst, hvilket fremgår af følgende oversigt: 1931, 4.8.: 1 ved Øxneholm; 1933, 19.7.: 2 gl. fugle på Kohaveengen; 1935, 24.8.: 1 ved Kongens Lyng i Fællesskoven; 1938, 2.9.: flere på Kohaveengen i selskab med andre vadere; 1943, 8.7.: 1 gl. på Dyrnæsengen og 1944, 16.7.: 1 hørt ved Stærgården.

Rødben (*Tringa t. totanus* (L.)) er den eneste klireart, som normalt yngler på Jægerspris; men antallet af ynglepar er meget beskedent og overstiger næppe 5–6. Af disse findes 2–3 på Øxneholm, medens resten holder til på Stærgårds- og Dyrnæsengen; dog har ingen ynglet sidstnævnte sted siden 1944, samme år, som præstekraverne opgav denne yngleplads.

Ankomsten om foråret finder sted i sidste halvdel af marts og udover ynglefuglene kan på denne tid også ses nogle småflokke, som raster en kort tid, inden trækket fortsættes mod NØ. – Om efteråret forsvinder de allerfleste Rødben inden udgangen af august; men af og til kan enkelte dog træffes lidt ind i september.

Hvidklire (*Tringa nebularia* (Gunn.)). Af samtlige klirearter er Hvidkliren den, som optræder talrigst såvel forår, som efterår. Om foråret kan de første undertiden vise sig allerede samtidig med rødbenene (f. eks. den 26.3.1936); men hovedregelen er dog, at de ikke kommer før efter midten af april og i første halvdel af maj ses de fleste. – Efterårstrækket kan undertiden indledes i juni (f. eks. 2 stk. den 27.6.1942), men juli er dog hovedtrækmåneden, selv om mange også ses i august og i første halvdel af september.

Såvel forår, som efterår er det navnlig ved Roskilde Fjord, man træffer arten; om foråret enten enkeltvis eller i småflokke på 4–5 stykker, om efteråret derimod i flokke på 10–15, ja, undertiden endog på 40–50 stykker, og på denne årstid ses ofte sortklirer og rødben i flokkene.

Svaleklire (*Tringa ochropus* L.). På forårstræk ses denne klireart i april – tidligst den 5.1945 og senest den 26.1931 – og antallet af de iagttagne eksemplarer pr. dag beløber sig sjældent til mere end 2–3 stykker. Oftest ses de på fugtige partier af strandengene langs Roskilde Fjord, men også en oversvømmelse på Ballermoseengen besøges jævnligt og een gang har jeg om foråret også truffet et eksemplar ved Grønne-lyngssøen i Studehaven.

De første Svaleklirer på efterårstræk kan enkelte år allerede vise sig midt i juni – f. eks. den 15.6.1936 og den 19.6.1946 –; men det normale er, at de ikke kommer før end i begyndelsen af juli, hvorefter man til stadighed kan træffe rastende fugle til over midten af august; seneste dato har været den 23. – Efterårsfuglene færdes dels på strandengene, dels og oftest ved grøfter og mergelgrave langt fra kysterne, hvor de optræder enkeltvis eller højst et par stykker sammen.

Som omtalt i dette tidsskrifts 46. årg. traf jeg i maj 1952 et par i Fællesskoven under omstændigheder, som i høj grad tydede på ynglen.

Tinksmed (*Tringa glareola* L.) har jeg kun truffet få gange og altid i begyndelsen af maj, nemlig den 3.5.1931, den 3.5.1933 og den 5.5.1951. De to første gange hørtes en jodlende fugl over strandengene ved Roskilde Fjord, medens eksemplaret fra 1951 færdedes ved en oversvømmelse på Ballermoseengen.

Om efteråret er arten kun bemærket den 2.9.1938, da nogle få færdedes sammen med andre klirearter på Kohaveengen.

Mudderklire (*Actitis hypoleucos* (L.)) viser sig om foråret fra begyndelsen til slutningen af maj (den 8.5.1933–den 23.5.1951). Den ses enkeltvis eller i småflokke på indtil en halv snes stykker ved fjordenes kyster. – Efterårstrækket indledes i begyndelsen af juli og endnu i begyndelsen af september (den 2.1938) ses enkelte. Også på denne årstid er det ved de stenede partier af fjordenes kyster, man træffer arten.

Stenvender (*Arenaria i. interpres* (L.)) er kun bemærket den 19. og den 29. juli 1933. Begge gange drejede det sig om en enlig, gl. fugl, som blev set henholdsvis på Kohaveengen og ved Øxneholm, så sandsynligheden taler for, at det har drejet sig om samme eksemplar.

Tredækker (*Capella media* (Lath.)) er om efteråret kun truffet to gange inden for mit iagttagelsesområde, nemlig den 20.9.1932, da et eksemplar blev skudt på en af Louiseholms marker og den 2.9.1934, da min hund rejste en Tredækker på en af Christiansmindes marker. Om foråret er arten iagttaget een gang, nemlig den 8.5.1952, da skovfoged A. NIELSEN, som fra jagttiden er velkendt med denne fugl, rejste ikke mindre end 11 ved en oversvømmelse på Ballermoseengen. Alle fuglene lettede i samlet flok og fløj bort mod nord.

Dobbeltbekkasin (*Capella g. gallinago* (L.)). I de første år af min jagerspristid ynglede et par sandsynligvis på Luemosen (en stor skoveng) i Fællesskoven; i hvert fald hørtes om foråret flere år i træk en »brægende« han på denne lokalitet; men allerede omkring 1935 ophørte dette forhold og siden da har arten næppe ynglet på Jagerspris. – Såvel forår, som navnlig efterår ses derimod hvert år bekkasiner, som raster under trækket mod henholdsvis NØ. og SV. Om foråret

er det i marts, de gennemrejsende fugle ses, når de har slået sig ned for at fouragere. Det sikreste sted at træffe dem er på Ballermoseengen; men enkelte gange er der også truffet rastende bekkasiner inde i skoven; således blev f. eks. set 3 ved en grøft i Slotshegnet den 1.3.1936.

På nedtrækket, som begynder lidt ind i august, ses langt flere, end om foråret og på denne årstid kan de træffes på højst forskellige steder. De fleste holder til på Ballermoseengen, men også på fugtige partier af strandengene og på stub- og roemarker kan arten træffes. Hovedmængden ses fra midt i august til midt i oktober; men vedbliver vejret at være mildt, er det ingen sjældenhed at træffe enkelte individer endnu i de sidste dage af december eller endog i januar.

Enkeltbekkasin (*Linnocryptes minimus* (Brünn.)) optræder ikke nær så talrigt, som foregående art. Fra forårstrækket har jeg således kun eet notat om dens forekomst, nemlig fra den 16.2.1951, da et enligt eksemplar blev truffet på et fugtigt parti i en poppelkultur i Ballermosen; og når man tager det tidlige tidspunkt i betragtning, er det ikke usandsynligt, at det har drejet sig om en overvintrende fugl.

Fra begyndelsen af september (tidligst den 7.) til henimod nytår træffes Enkeltbekkasiner på de samme lokaliteter, som foregående art, men altid i beskedent antal.

Skovsnepper (*Scolopax rusticola* L.) er almindelig forekommende som trækgæst både forår og efterår; men antallet varierer stærkt fra år til år. Som regel kommer her flest om foråret; men dog hører det til undtagelserne at se mere end 10–15 stykker på en dag. Kun i 1940 var forårstrækket så stort, at der i tiden fra den 26.3. til den 7.4. daglig kunne rejses 40–50 fugle i løbet af 3–4 timers jagt. – Om efteråret er det derimod sjældent at se flere end 10 på en dag.

Forårstrækket indledes som regel i første halvdel af marts og vedvarer til omkring midten af april; men enkelte år kan de første træksnepper dog allerede ses i slutningen af februar (f. eks. den 25.2.1930), medens på den anden side efternølere undertiden kan træffes så sent som i de sidste dage af april (f. eks. den 29.4.1944).

Om efteråret hænder det endda ikke så helt sjældent, at de første Snepper allerede indfinder sig i september (24.9.35, 29.9.37, 7.9.43, 4.9.46, 28.9.48 og 25.9.49); men hovedregelen er dog, at det ikke sker før omkring midten af oktober og at trækket kulminerer omkring månedskiftet oktober–november og ophører midt i november. Men selv når trækket er forbi, kan her hvert år træffes overvintrede Snepper. I de fleste år drejer det sig kun om 4–5 stykker, men af og til – f. eks. i vinteren 1934/35 – kan antallet være betydeligt, og disse overvintrende fugle fører ofte en kummerlig tilværelse, som gør dem til et let bytte for rovvildtet.

At der imidlertid også kan træffes ynglende Snepper på Jægerspris, føler jeg mig overtydet om, selv om jeg fra min observationstid ikke har noget redefund at støtte mig til; men dels har jeg fra nu afdøde over-

læge VALDEMAR POULSEN, København, modtaget et kuld på 3 æg, som er taget i Nordskoven den 29.4.1926, dels er Snepper flere gange blevet iagttaget i yngletiden – f. eks. den 9.7.1933 i Fællesskoven, den 29.5.1939 i Slotshegnet, den 4.–5.5.1944 (2 stk.) og den 12.5.1948 begge gange i Fællesskoven – og dels fandt jeg den 8.6.1948 fjer af en endnu ikke fuldvoksen sneppeunge i en musvågerede i nærheden af det sted, hvor den gl. Sneppe blev set den 12.5. – Endelig blev 1 set i Fællesskoven den 8.5. og 1 i Slotshegnet den 16.8.1952.

Islandsk Ryle (*Calidris c. canutus* (L.)) har jeg kun set få gange og kun på efterårstræk, nemlig den 11.8.1931 og den 29.7.1933, begge gange 1 gl. fugl ved Øxneholm, samt adskillige gamle i sommerdragt på Dyrnæsengen den 7.8.1941.

Dvergryle (*Calidris minuta* (Leisl.)) er kun bemærket den 29.7.1933, da et enligt individ opholdt sig ved kysten af Roskilde Fjord nordøst for Storkeengen.

Temmincksryle (*Calidris temminckii* (Leisl.)). Også denne ryleart har jeg kun bemærket een gang, nemlig den 21.5.1935, da 2 opholdt sig ved et dyndet hul på Dyrnæsengen. De var meget tillidsfulde, så jeg kunne iagttage dem på ganske nært hold.

Sydlig Ryle (*Calidris alpina schinzii* (Br.)). Om Rylen yngler på Jægerspris endnu, er vist tvivlsomt; i hvert fald har jeg siden 1944, indtil hvilket tidspunkt eet à to par årlig ynglede på Dyrnæsengen, truffet nogen Ryle, som gjorde indtryk af at være ynglefugl. – Trækende Ryler ses derimod hvert forår og efterår ved Roskilde Fjord, men aldrig i noget stort antal; blot at se en flok på ca. 50 individer hører til sjældenhederne. En del af trækgæsterne tilhører uden tvivl nominatformen: *Calidris alpina alpina* (L.).

Krumnæbbet Ryle (*Calidris ferrugineus* (Pont.)) er en sjælden gæst på disse kanter, hvilket fremgår af, at jeg kun har set en eneste, nemlig en gl. fugl i sommerdragt, som den 29.7.1933 gik ved kysten af Øxneholm.

Brushane (*Philomachus pugnax* (L.)). Også denne art ses kun sjældent; men dog har jeg bemærket den både forår og efterår. Den 28.5.1930 opholdt en ♂ sig på Øxneholm og samme sted så jeg den 5.5.1933 en ♀. Om efteråret har jeg kun set unge fugle, nemlig en på Kohaveengen den 19.7.1933 og 3 på Dyrnæsengen den 9.9.1937.

Klyde (*Recurvirostra a. avosetta* L.) er kun iagttaget to gange, nemlig den 4.5.1949, da en vadede langs isefjordskysten ud for Christiansmindes Strandkrat og den 28.8.1951, da 2 opholdt sig ved kysten af Roskilde Fjord ud for den nordlige del af Fællesskoven.

Stormmåge (*Larus c. canus* L.). På Øxneholm findes en ret stor koloni af denne mågeart og herfra søger ynglefuglene forår og sommer ind over land, hvor de følger plov og harve, afsøger græsmarker og flyver på insektfangst ofte højt til vejrs i sensommerens varme, stille dage. Uden for yngletiden færdes de fleste Stormmåger ved Isefjord, selv om de selvfølgelig også ses i betydelig mængde ved Roskilde Fjord. I de egentlige vintermåneder ser man derimod kun få.

Sølvmåge (*Larus a. argentatus* Pont.). Også denne måge yngler på Øxneholm, men kun 2-3 par. Uden for yngletiden ses arten almindeligt ved begge fjordene; men de fleste holder dog til på de tør-lagte sandklamper i Isefjord, hvor man kan se mange både gamle og unge sidde og hertil trækker åbenbart også Roskilde Fjords Sølvmåger hen under aften i hvert fald sensommer og efterår. På denne tid af året ses regelmæssigt lidt inden solnedgang betydelige flokke komme trækkende over Kohaven og Slotshegnet fra NØ. mod SV.

Svartbag (*Larus marinus* L.) ses i større og mindre antal ved fjordene året rundt. Det sikreste sted at få arten at se er dog på sandklamperne i Isefjord vest for Ballermosen og her så jeg den 16.4.1952 to, som parrede sig, hvilket kunne tyde på, at arten yngler i nærheden af Jægerspris.

Hættemåge (*Larus r. ridibundus* L.). På Øxneholm yngler en meget stor koloni af denne mågeart. Da kolonien var på sit højeste i 1940, anslog jeg antallet af ynglepar til 6-8000; men nu (1952) er den sikkert nede på ca. 2000.

Dvergmåge (*Larus minutus* Pall.). Den 13.10.1935 blev en ung fugl set ved Isefjord vest for Hovedgården, hvilket er eneste gang, arten er iagttaget her.

Sandterne (*Gelochelidon n. nilotica* (Gm.)). Også denne art er kun iagttaget een gang, nemlig den 19.6.1932, da en enlig fugl fløj skrigende over fjorden mellem Øxneholm og land.

Fjordterne (*Sterna h. hirundo* L.). Sammen med storm- og hættemåger yngler arten almindeligt på Øxneholm. Angående de nærmere enkeltheder vedrørende disse tre fuglearters levevis henvises til min bog: Strandengens Fugle (1935).

Havterne (*Sterna paradisaea* Pont.) yngler på Øxneholm, men kun i beskedent antal. Ankomst, yngletid og afrejse falder sammen med fjordternens.

Dvergterne (*Sterna a. albifrons* Pall.). I de første år af min jagerspristid fandtes hvert år en lille ynglekoloni på Øxneholm, vari-

erende fra 2–3 til 6–8 par; men i de senere år er antallet dalet til 1 à 2. – Om foråret ankommer de første Dvergterner sædvanligvis i de første dage af maj, men af og til kan de dog indfinde sig allerede i slutningen af april, f. eks. 28.4.1930, 27.4.1933 og 24.4.1934.

Splitterne (*Sterna s. sandvicensis* Lath.). Den 14.5.1930 opholdt et par sig på Øxneholm og af dets opførsel fik jeg mistanke om, at det var ynglefugle; men dog lykkedes det mig ikke at finde hverken æg eller unger. I 1931 holdt et par atter til på øen og at det ynglede, fik jeg vished for den 26.6, da jeg fandt en halvvoksen unge. Også i 1933 og 1938 hørte og så jeg Splitterner samme sted og den 15.5.1941 fandt jeg i Kohaven et dødt eksemplar slået af en duehøg, så der er grund til at tro, at arten også disse år har ynglet på Øxneholm.

I de senere år har jeg ingen Splitterner bemærket ved Roskilde Fjord; men ved Isefjord har jeg derimod så godt som hvert år set eller hørt arten både forår og efterår. – f. eks. den 13.5.1942, den 27.4.1946, den 24.5.1949 og den 5.8.1952 –, men det har aldrig drejet sig om mere end nogle få fugle ad gangen. Muligvis har disse fugle hørt til på den lille ø: Alholm i Isefjord, hvor jeg den 23.5.1933 fandt nogle få reder med æg.

Tejst (*Cepphus grylle* L.). Ved molen i Kulhus havn blev et eksemplar iagttaget den 13.1.1952 af ERIK HANSEN. Selv har jeg ikke bemærket arten.

Huldue (*Columba o. oenas* L.) ses af og til på forårstræk i april. F. eks. fløj tre store flokke mod NØ. over Studehaven den 25.4.1931 og den 12.4.1945 trak en flok på 25–30 stykker forbi min bolig mod NØ. Om efteråret har jeg derimod aldrig set arten. – Enkelte gange har jeg i maj hørt kurrende Hulduer i Slotshegnet og hver gang har jeg håbet, at det drejede sig om fugle, som ville yngle her; men mit håb er stadig blevet beskæmmet. Således hørte jeg den 11.5.1933 livlig kurren i Slotshegnets nordlige del og i dagene fra 8. til 11. maj 1944 kurrede atter en Huldue i samme skov både morgen og aften på en lokalitet bevokset med gamle ege, som frembød gode ynglemuligheder; ja, den 12. blev der endda set ikke mindre end 5 duer i disse ege; men næste dag var de alle forsvundet.

Ringdue (*Columba p. palumbus* L.) er en almindelig ynglefugl i alle godsets skove, selv om det selvfølgelig ikke kan bestrides, at Nordskovens duehøge i nogen grad reducerer antallet af denne skovs ynglende duepar i løbet af yngletiden.

Såvidt jeg kan skønne, forsvinder så godt som alle distriktets ynglende duer i løbet af efteråret; men de erstattes af nordskandinaviske duer, hvis sydgående træk begynder omkring midten af september og vedvarer til sidst i oktober. Selv om størstedelen af disse duer trækker over – på gode trækdage i oktober kan man foruden mange småflokke

også se sværme på 200–400 komme med kurs mod SØ. –, så er der dog altid en del, som slår sig til ro i distriktets skove for kortere eller længere tid og navnlig i de år, hvor bøg og eg bærer rigeligt med frø, kan de overvintrende dueflokke opnå vældige dimensioner, f. eks. kan de være på både 500 og 1000 individer. Når disse overvintrende flokke overraskes af barskt vintervejr, lider de ofte stor nød, navnlig i de tilfælde, hvor skovbunden i længere tid dækkes af et dybt lag sne.

I februar–marts begynder det at tynde ud i de overvintrende flokke og samtidig ses andre flokke trække over mod NØ., og dette nordgående træk kan vedblivende ses et godt stykke ind i april længe efter, at distriktets egne duer er begyndt på yngleforberedelserne.

Det er jo en kendt sag, at Ringduens yngletid spænder over en betydelig del af året. Det tidligste spor af ynglevirksomhed, jeg har set, indtraf den 17.2.1943, da en due fløj med redemateriale og det seneste stammer fra de sidste dage af september, da en rede indeholdt unger, som dog var meget nær flyvefærdige.

At Ringduer kan yngle i reder, som de ikke selv har bygget, var mig ukendt, indtil jeg i april 1940 konstaterede, at et par i Kohaven havde taget en gammel musvågerede i brug.

Turteldue (*Streptopelia t. turtur* (L.)). En gang i 20erne skød daværende skovfoged B. GAD-SIMONSEN på Louisehol et eksemplar, som han opbevarede udstoppet, og den 27.9.1935 iagttog skovfoged A. NIELSEN en enlig fugl i Kohaven.

Gøg (*Cuculus c. canorus* L.). Gøgens kukken indvarsler de lyse nætters komme, hvilket tydelig fremgår af nedenstående oversigt, som viser de første Gøges ankomstdato i perioden 1930–52 og middeltallet for disse datoer er den 5. maj, dagen for de lyse nætters begyndelse:

År	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
Dato	3/5	5/5	8/5	6/5	27/4	5/5	4/5	5/5	10/5	1/5	3/5	9/5

År	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
Dato	11/5	6/5	9/5	7/5	3/5	6/5	2/5	30/4	2/5	1/5	2/5

I alle distriktets skove, fra de største til de mindste, er Gøgen en talrigt forekommende ynglefugl; men da jeg kun rent tilfældigt har fundet dens æg eller redeunger, kan jeg ikke med sikkerhed udtale mig om, hvilke fuglearter den med forkærlighed benytter som værter for sine æg; men mine hittidige fund synes dog at vise, at i hvert fald nogle af gøgeværterne her på distriktet hører til de her i landet ikke almindeligt benyttede. Mine redefund er følgende: Den 11.8.1931 blev

i skovfogedstedets have i Slotshegnet en udfløjet gøgeunge madet af et jernspurvepar; den 15.7.1937 fandtes i Slotshegnet en næsten flyvefærdig unge i en rede af Gulspurv; den 7.6.1940 blev i samme skov fundet et gøgeæg i en rede af Jernspurv; den 20.6.1940 fandtes på Stærgårdssengen et gøgeæg i en rede af Engpiber, og den 18.7.1946 havde en Gøg lagt sit æg i en havesangerrede i min have.

Ved sidstnævnte rede gjorde jeg fra et skjul i dens nærhed en del iagttagelser i dagene fra den 23. til den 29. juli. Begge plejeforældrene madede gøgeungen flittigt, dels med larver og insekter af forskellig art, dels med ribs, hindbær og bær af hæg. Midt på dagen, når solen stod som en brand ned på ungen, fordi jeg for fotograferings skyld havde fjernet en del blade og kviste omkring reden, blev ungen næsten ikke madet, men derimod overskygget af en af de gamle. Den første dag, jeg iagttog dette, altså den 23., opførte ungen, som på daværende tidspunkt var ca. 1 uge gammel, sig på en højst forunderlig måde, idet den nemlig hver gang, en af de gamle fugle lagde sig over den, foretog krampagtige sæt med bagkroppen, således at den rugende fugl blev løftet højt op i vejret. Også når jeg berørte ungen, udførte den lignende bevægelser, så der er næppe tvivl om, at den endnu på dette tidspunkt var i besiddelse af sit »udsmiderinstinkt«; men den følgende dag var dette åbenbart forsvundet, da den nu lå roligt under den rugende fugl. Når en af de gamle kom med føde, spærrede ungen næbbet op på vid gab, hvorefter den gl. stoppede føden langt ned i dens svælg; men i mange tilfælde blev føden atter halet op og stoppet ned igen både to, tre og fire gange, inden ungen formåede at sluge den.

Den 27. førte jeg i to timer – fra 13,30 til 14,30 og fra 17,15 til 18,15 – kontrol med de fødemner, som blev bragt til reden, hvilket gav følgende resultat:

Grøn Cikade	6 gange
Mindre, ubestemt insekt.....	5 –
Grønne Græshopper.....	2 –
Lille natsværmer med vinger på.....	1 –
Påfugleøje med påsiddende vinger.....	1 –
Stor puppe	1 –
Grønne og brune larver.....	3 –
Modne ribs	16 –
Del af hindbær.....	1 –
Bær af Hæg	1 –
Sum....	37 gange

De gamle meldte altid deres ankomst med lavmælede erp, erp, som gøgeungen besvarede med sin tiggelyd: siil, siil, siil.

Den 29. lå ungen, som nu var helt befjedret, død i reden; men plejeforældrene var endnu ikke klare over situationen, idet de både kom med føde og lagde sig til at ruge. Navnlig hannens opførsel var rørende at iagttage. Når han kom med føde, som han jo af gode grunde ikke

kunne få den døde unge til at modtage, gav han sig siddende på redekanten til at synge ganske lavmælt, hvorefter han til slut selv åd føden, inden han lagde sig over liget af ungen. Hvad denne var død af, kunne jeg ikke opdage, da der ikke var nogen ydre beskadigelse at se; men muligvis er den blevet kvalt i et for stort fødeemne.

Om efteråret forlader de fleste Gøge godset i løbet af første halvdel af august; men enkelte ungfugle kan dog i regelen ses til henimod midten af september, f. eks. den 15.9.1950.

Slørugle (*Tyto alba guttata* (Br.)). Udover et dødt eksemplar, som blev fundet på vejen mellem Hovedgården og Isefjord den 25.4.1937, kender jeg intet til Sløruglens forekomst inden for mit iagttagelsesområde.

Sneugle (*Nyctea scandiaca* (L.)). I september 1926 blev et eksemplar skudt ved stranden ud for Færgelunden af daværende skovfoged P. PETERSEN, som opbevarer det i udstoppet stand.

Natugle (*Strix a. aluco* L.) er en almindelig ynglefugl i alle godsets skove. De fleste par yngler i hule træer; men desuden har jeg flere gange fundet ynglende Natugler i gl. musvågereder, een gang i en grenkløft i en gl. bøg og een gang på jorden under en »højbenet« elletrunte.

Når ungerne er fløjet fra reden, kan man i slutningen af maj og begyndelsen af juni hver aften og nat høre deres hæse, pibende kor i redstedets nærhed; men i 1950 hørte jeg et kuld pibe i min have så sent som den 6.8., hvilket må betyde, at dette kuld er kommet til verden ca. 2 måneder senere end normalt.

Selv om Natuglen i almindelighed først begynder at jage efter solnedgang, så har jeg dog oplevet et enkelt eksempel på, at den kan bemægtige sig et bytte, medens solen står højt på himmelen. Da jeg den 3.7.1944 opholdt mig i min have, så jeg kl. 19,30 – solnedgang kl. 20,50 – hvorledes en Natugle »fiskede« en omtrent flyvefærdig stæreunge ud af dennes redehul, som fandtes i et gammelt gråpærertræ. Skønt de gl. stærer skreg op i vilden sky og flagrede omkring uglen, som klamrede sig til pærertræet med sin ene fod, medens den brugte den anden som »fiskestang«, så gennemførte den dog sit forehavende med forbavsende lethed og fløj efter et øjeblikks forløb bort med den skrigende stæreunge i sin klo.

Skovhornugle (*Asio o. otus* (L.)). Nogen almindelig fugl på distriktet, tror jeg ikke, denne ugle er. I hvert fald er mine iagttagelser vedrørende dens forekomst kun få; men på den anden side har jeg mistanke om, at den yngler regelmæssigt i to af distriktets småskove, nemlig i Ballermosen og på Rævebakken syd for Christiansminde; men artens stilfærdige levevis vanskeliggør erkendelsen af dens tilstedeværelse med mindre, man foretager en grundig eftersøgning, hvad jeg hidtil ikke har gjort.

Mine hidtidige iagttagelser fra yngletiden i udvidet forstand er

Fig. 2. »Kongens Lyng« i Nordskoven. Ynglested for Lille Lappedykker.

følgende: Den 26.8.1936 så jeg om aftenen efter solnedgang to eksemplarer flyve sammen på musejagt over en mark med korntraver øst for Ballermosen, og at de var ynglefugle fra nævnte skov, føler jeg mig overtydet om, skønt beviset ikke foreligger. Først i 1951 fik jeg min formodning om, at Skovhornuglen hører til godsets ynglefugle, bekræftet, idet skovfoged A. NIELSEN den 22.6. viste mig en, som rugede på en gl. kragerede i en skovfyr på Rævebakken. Da reden blev undersøgt den 25.6. indeholdt den 3 ca. 1 uge gl. unger; men da jeg den 7.7. kom for at ringmærke dem, var den ene forsvundet.

Endelig kan jeg om Skovhornuglen meddele, at et dødt eksemplar blev fundet i Studehaven den 31.12.1934; men denne fugl har utvivlsomt været en svensk vintergæst.

Mosehornuglen (*Asio f. flammeus* (Pont.)) er af og til blevet bemærket i enlige eksemplarer efterår og vinter, nemlig den 20.12.1935 i Ballermosen, den 2.10.1945 på det militære skydeterræn vest for Christiansminde og den 12.10.1946 på en roemark på Christiansminde. At arten ses så sjældent, beror uden tvivl på, at her ikke findes nogen eng- eller mosestrækning med langt græs og buskvegetation, hvilket den kræver for at finde sig til rette under overvintringen.

Fra forårstiden har jeg kun en enkelt iagttagelse, som til gengæld stammer fra et bemærkelsesværdigt sent tidspunkt, nemlig fra den 30.5.1941. Kl. 20 kom en Mosehornugle trækkende i hurtig og mål-

bevidst flugt højt til vejrs ind over Kohaven med retning mod NØ. og at dømme efter dens flugtmåde, var den utvivlsomt på vej mod sin fjerne yngleplads i det høje nord.

Natravn (*Caprimulgus e. europaeus* L.). I Nordskoven, navnlig dens nordlige del, Fællesskoven, yngler hvert år nogle par. Om foråret ses eller høres de første Natravne sædvanligvis i 2. decade af maj, f. eks. den 16.5.1931 (set), den 20.5.1933 (hørt spinde), den 15.5.1934 (hørt spinde), den 20.5.1935 (set), den 11.5.1936 (set), den 14.5.1939 (hørt spinde), den 19.5.1942 (set), den 11.5.1948 (set), den 19.5.1951 (set) og som noget helt enestående blev en set i Ballermosen allerede den 21.4.1952; men fugle, som skal videre mod nord, kan ses på træk maj måned ud. Således blev f. eks. den 29.5.1951 set ikke mindre end 15 på en kort vejstrækning i Studehaven samt 3 på vejen gennem Færgelunden. Flertallet af disse fugle lettede fra vejbanen, da boghandler E. Rosø, Frederikssund, kom kørende i automobil med tændte lygter, medens nogle fløj omkring på insektfangst også synlige i lygteskæret. I det hele taget er det en almindelig foreteelse i maj og senere hen også i august at se Natravne sidde på skovvejene, når man om aftenen kommer kørende ad disse i automobil med tændte lygter.

Så snart Nordskovens ynglepar er kommet, begynder hannerne, når blot aftnerne er stille, at foredrage deres forunderlige parrings-snurren, som derefter kan høres aften efter aften til henimod midten af juni; men også så sent som den 11. juli har jeg hørt en han »spinde«, hvilket kunne tyde på, at et kuld nr. 2 af og til udruges.

I Fællesskoven er Natravns rede blevet fundet tre gange, nemlig en gang under gennemhugningen af en 15-20-årig egebevoksning og to gange under slåning af græs mellem planterækkerne i 7-8-årige rød-grankulturer. Den første rede, som blev fundet den 30.6.1931, indeholdt en nyfødt unge og et språet æg, medens de to sidstnævnte, som blev fundet henholdsvis den 21.6.1933 og den 5.7.1944, begge indeholdt 2 æg, og da disse blev forladt af fuglene, lod det sig konstatere, at æggene fra den 21. juni kun var svagt rugede, hvorimod de fra den 5. juli var meget nær klækning.

De fleste Natravne forsvinder inden udgangen af august; men enkelte gange har jeg dog i september iagttaget nogle, f. eks. 2 den 4.9.1934 og 1 den 19.9.1946, som uden tvivl har været trækgæster fra Sverige. I træktiden om efteråret har jeg enkelte gange, når jeg er kommet kørende i automobil med tændte lygter, truffet Natravne siddende på markveje ret langt fra skoven. Dette var f. eks. tilfældet den 21.8.1933. Da jeg kom kørende ad en markvej på Christiansminde, lettede en Natravn, men slog sig atter ned på vejen lidt længere fremme og her blev den siddende fuldstændig ubevægelig oplyst af lygteskæret, indtil en natsværmer kom ind i lyskeglen, da lettede den, greb natsværmeren med næbbet og fløj derefter ind over marken ved siden af automobillet.

Mursejler (*Apus a. apus* (L.)) ses på træk såvel forår, som efterår,

men aldrig i noget særlig stort antal. De fleste, jeg har set på en dag, er ca. 50, som om eftermiddagen den 18.6.1944 trak over mod NØ. Forårstrækket foregår i sidste halvdel af maj – den 14.5. er tidligste dato – og er som regel afsluttet inden månedens udgang; men som oven for nævnt kan trækkende Mursejlere også ses så sent som den 18. juni; dog har jeg kun iagttaget junitræk denne ene gang. – Det efterårstræk, som ses over Jægerspris, foregår forbausende sent – tidligst er det bemærket den 23. august, men de fleste iagttagelser er gjort i første halvdel af september med den 17. som seneste dato – og dette er utvivlsomt grunden til, at der på de enkelte trækdage maksimalt kun ses 10–15 individer og i de fleste tilfælde kun eet eller nogle ganske få. Som et særsyn på disse kanter iagttog jeg et ret livligt sydvestgående træk den 27.7.1952.

Isfugl (*Alcedo atthis ispida* (L.)) er en regelmæssig, men fåtallig efterårsgæst, som navnlig ses ved småsøerne i Studehaven; men arten kan også ses uden for skoven ved den pumpekanal, som afvander Louiseholms jorder, både hvor den munder ud i Roskilde Fjord og længere inde i landet og endelig er et eksemplar en gang – den 9.9.1949 – bemærket ved Isefjords kyst, hvor den havde valgt gelænderet på en badebro til standplads. Tidligst kan Isfuglen vise sig i august, f. eks. den 14.8.1931 og den 11.8.1937, men september og første halvdel af oktober er dog det tidsrum, hvori den er sikrest at træffe, hvorimod den kun er set i november een gang, nemlig den 4. og 5. i 1944.

Som regel gæstes Jægerspris kun af eet eller to eksemplarer årligt; men i 1938 var her dog ikke mindre end 5, hvoraf de 4 holdt til ved den samme skovsø i Studehaven.

Om foråret er Isfuglen kun bemærket to gange, nemlig dels i dagene fra den 14. til den 17. marts 1950, da et enligt eksemplar holdt til ved ovennævnte pumpekanals udløb i Roskilde Fjord, dels den 5.3.1952, da en blev set ved samme kanal, men et par km fra kysten.

Grønspætte (*Picus v. viridis* L.) har aflagt jægersprisskovene to korte besøg i løbet af de 23 observationsår. Det første indtraf i 1937, da et eksemplar hørtes skrigе i Færgelunden i dagene 5.–10. juli og det andet faldt på den 17.11.1938, da der atter hørtes grønspætteskrig, men denne gang i Kohaven.

Stor Flagspætte (*Dryobates major* (L.)). Fraregnet Jægersborg Dyrehave er Jægerspris skovdistrikt utvivlsomt det skovareal i landet, som huser det største antal ynglende Flagspætter og grunden hertil må sikkert søges i den kendsgerning, at birk og rødell findes i større mængde her, end i landets øvrige skove. At angive et nøjagtigt tal for de ynglende spættepar på Jægerspris, savner jeg desværre materiale til; men jeg tror ikke, jeg overdriver, når jeg anslår det til at ligge mellem 75 og 100. Nordskoven, hvor de to nævnte træarter findes i størst mængde, huser langt de fleste spættepar pr. arealenhed, men

også i Kohaven og Slotshegnet er arten talrig, medens bestanden i Færgelunden næppe overstiger det normale for andre løvskove på Sjælland.

Spættereder har jeg gennem årene fundet i et meget stort antal – man bliver jo så nemt gjort opmærksom på deres beliggenhed gennem ungerens ustandselige skræppen –, hvorved jeg har kunnet konstatere, at redehullet kan findes i de fleste skovtræarter, hvilket fremgår af nedenstående oversigt, hvori træarterne er opført i den rækkefølge, som hyppigheden af deres anvendelse som redetræ betinger: Løvtræer: Rød- og Hvidel mest anvendt, Birk meget almindelig anvendt, Bøg almindeligt anvendt, Eg ret almindeligt anvendt, Poppel nogenlunde hyppigt anvendt, Ahorn anvendt nogle få gange, Hæg benyttet 2–3 gange, Gråpære benyttet 1 gang og Tulipantræ også 1 gang. Nåletræer: Rødgran benyttet 3 gange og Douglasgran 1 gang.

M. h. t. nåletræernes benyttelse skal oplyses, at de tre reder i Rødgran er fundet i træer, som endnu var grønne, medens reden i Douglasgran fandtes i et udgået træ, hvilket forekommer forbløffende, når man ved, hvor behårdt tørt douglasved er.

Redehøjden over jorden har varieret mellem 1,8 og 12 m; men de fleste reder har været anbragt mellem 3 og 5 m oppe.

Det velkendte fænomen, at Flagspætten giver sig af med at plyndre andre fugles rede, er også iagttaget flere gange her, og i almindelighed har jeg haft det indtryk, at spætten på stedet æder de æg eller unger, som den røver; men at den også kan flyve bort med sit bytte, formodentlig for at bringe det til sine unger, fik jeg konstatere den 13.6.1934, da en spætte blev set flyvende med en ret stor fugleunge i næbbet.

Mellemflagspætte (*Dryobates m. medius* (L.)). Organist GODSKE-NIELSEN, som er velkendt med artens udseende, iagttog den 20.5.1942 en Mellemflagspætte i Fællesskoven. Det pågældende individ må have været en strejfer, da det trods megen umage fra min side aldrig senere er lykkedes mig at få arten at se.

Sortspætte (*Dryocopus m. martius* (L.)). Første gang Sortspætten blev set på Jægerspris var den 11.9.1933, da en ung fugl blev skudt af daværende skovfoged GAD-SIMONSEN; men også senere er den iagttaget adskillige gange. I 1938 blev således i dagene omkring den 4.2. flere gange set 1, muligvis 2, i Fællesskoven og i tiden fra den 17.10.1946 til den 23.4.1947 var arten atter at træffe i Nordskoven. Om det denne gang drejede sig om eet eller to individer, blev ikke fastslået med sikkerhed, da to fugle aldrig blev set samtidig; men forskellige iagttagelser af Sortspætter, som med kort tids mellemrum blev gjort på langt fra hinanden liggende steder, styrker formodningen om, at her fandtes to. Fra slutningen af februar 1947 kunne man daglig høre denne fugls karakteristiske parringsskrig og næsten altid på den samme lokalitet i Fællesskoven, så efterhånden begyndte jeg at nære håb om, at der var tale om ynglen; men håbet brast, da ingen Sort-

spætte blev set eller hørt efter den 23. april. Det sidste besøg, denne fugl har aflagt distriktet, fandt sted i 1948, da et eksemplar blev set i Fællesskoven den 13.12.

Vendehals (*Jynx t. torquilla* L.). Om foråret går utvivlsomt et regelmæssigt træk over Jægerspris, men det er så fåtalligt, at det langt fra bemærkes hvert år, hvilket dog måske også i nogen grad beror på, at Vendehalse på træk gør en meget lidt iøjnefaldende figur. Disse overtrækkende fugle ses omkring den 15. maj, hvorimod de, som yngler her, altid viser sig noget tidligere, f. eks. den 12.5.1933, 9.5.1944, 4.5.1949, 9.5.1950, 11.5.1951 og 30.4.1952 og deres ankomst kan man ikke undgå at blive opmærksom på, da de fra den første morgen i timevis lader deres iørefaldende parringsskrig høre.

Første gang, en parringsskrigende Vendehals blev hørt her, var den 12.5.1933 ved skovfogedstedet i Studehaven, og den lod sig stadig høre indtil den 15.6; i 1940 gentog noget lignende sig, og fuglen sluttede da sin skrigen den 14.6. Om der fandt ynglen sted disse to år, blev ikke konstateret, men jeg anser det for sandsynligt. Et fuldgyldigt bevis for, at Vendehalsen hører til distriktets ynglefugle, fik jeg først i 1944. Ved en af Fællesskovens store skovenge – Luemosen –, som i vest går over i et stykke parkartet skov bevokset med gamle birke, rødelle og skovfyr afvekslende med spredt buskbevoksning af hvidtjørn og slåen – en rigtig vendehalsbiotop –, blev en parringsskrigende Vendehals hørt fra den 9.5. og den 13.7. blev parret set sammen med 8–10 udføjne unger, og utvivlsomt har denne lokalitet siden da huset et ynglende par, da parringsskrigende og redesøgende fugle hvert år er blevet set og hørt der i begyndelsen af maj, ja, i 1952 ynglede der 2 par, hvis reder jeg fandt henholdsvis den 22.5. og den 18.6. Både i 1951 og 52 blev der på to andre steder i Fællesskoven hørt parringsskrigende fugle, så det synes, som om denne art er ved at tiltage som ynglefugl på distriktet.